

בתעמולה זו צפוי לעונש מאסר של שלוש שנים. חבר-הכנסת בן-אשר סבור בצדק שהעונש הוא קל למדי.

והסעיף מגדיר מהי תעמולה מחבלת — אם היא פוגעת בבטחון המדינה או בסדרי הצבא, ואין הבדל באמצעי התעמולה: אם זה כרוז, או נאום, או ציור או רמז או כל צורה אחרת. כל כתב אינו אלא רמז. ולכן אומר החוק: כל מי שפונה לצבא בכל אמצעי פניה העלולים לפגוע בבטחון המדינה או בסדר הטוב של הצבא — הוא חוטא ועליו לבוא על ענשו.

אין איש, כמדומני, מתנגד שהחוק חייב להגן על בטחון המדינה, אבל באותה המידה יש גם להגן על הסדר הטוב בצבא, כי בלי משמעת וסדר — אין צבא. משמעת בלבד לא מספיקה. לצבא דרושה נאמנות ומסירות. לצבא דרושה רוח חלוצית, לצבא דרוש רעיון מדריך ומחנך. אבל אין לסמוך על רעיון ורוח בלבד. הכרחית מסגרת של משמעת-ברזל. אין שום צבא בעולם סומך על הרוח בלבד. ואני יודע ארגונים אזרחיים בתוכנו שאינם מסתפקים ברעיון וברוח, אלא מקיימים בתוכם משמעת חמורה, ומגרשים ומנשלים אנשים שאינם חושבים כאשר חושב הרוב. אני יודע אם זה טוב לארגון אזרחי; בארגון צבאי זהו הכרחי וחוק בל יעבור.

י"א בניסן תשי"ג — 27 במארס 1953

בעיות-חוץ ובטחון

הרצאה בסגל הפיקוד הגבוה

מדינת ישראל שאנו מכוננים עכשיו אינה הראשונה בתולדות עמנו. לתקופת-הגולה, שנמשכה כאלף ותשע-מאות שנה עד חידוש עצמאותנו, קדמו בית שני ובית ראשון. ועובדת-היסוד היסטורית אחת שלטה גם בימי בית ראשון, גם בימי בית שני ותשלוט גם בימי הבית השלישי: עם ישראל העצמאי היה תמיד עם קטן, ושכניו — גדולים ורבים ממנו. לעובדה זו היו

כמה תוצאות טראגיות לנו בשטח המדיני והבינלאומי, היתה לה גם תוצאה חיובית ומכרעת בעיצוב דמותנו: נת על ת ה ר ו ח נ ו. המרץ והגאון שהיו גנוזים באומתנו הושקעו לא בכיבושים ובשאיפות אימפריאליסטיות אלא ביצירות רוחניות בנות אֶלמוות, ובכוח יצירות אלה שמרנו על קיומנו, כשנהרסה עצמאותנו ונפזרנו בין הגויים, וגם חוללנו בימים אלה פלאי-התקומה, שאין לה דוגמה בתולדות העמים.

מדינת ישראל המחודשת לא תיכון אם תדמה למדינות הליבנטיניות הסובבות אותה. כל עם מן הראוי שישאף לגדולה רוחנית ותרבותית. לגבי מדינת ישראל אין זו רק שאיפה רצויה, אלא גורל ויעוד והכרח-קיום. לכך נוצרנו. נהיה לברית-עם אם נהיה לאור-גויים. נקיים יחודנו ונקבץ נידחינו אם נהיה מדינה למופת. והדבר הוא לא בשמים אלא בנו, בנפשנו פנימה. אם נישען אך ורק על החיל והכוח, — יקום עלינו חיל וכוח יותר גדול. רוחנו הגדולה עשתה אותנו לעם עולם, שמרה עלינו, הגבירה אותנו על אויבינו וכוננה בשלישית קוממיות ישראל. והגדולות והנצורות עודן לפנינו, ואין כל סיבה מדוע לא נהיה בין הראשונים בממלכת הרוח.

אבל אין רוח ערטילאית, מופשטת, שאינה מעזרה בגוף. בלי חיי כלכלה, מדינה וחברה אין חיי-רוח. המציאות האמיתית המהווה אותנו ושאונו מהווים אותה, מורכבת ויצוקה בדפוסי חומר ורוח. ההפרדה בין חומר ורוח היא מלאכותית, דמיונית, ואין לה יסוד בהווה הממשית. הרוח הוא הגילוי העליון בחיי אדם ועם ובהיסטוריה האנושית, ולא הגילוי היחיד וקיומו לא יתואר בלי גילויי החיים האחרים, התלויים בכוח ובחיל. כבר חכמינו הקדמונים ידעו האמת הפשוטה והנעלה, כי אין תורה בלי קמח ואין קמח בלי תורה.

עם ישראל יקיים יעודו ההיסטורי הגדול בממלכת הרוח אם יובטח קיומו הכלכלי במולדת ומעמדו המדיני בין האומות, ושלומו יכון על בסיס נאמן של בטחון הנשען על כוחו העצמאי, — והשורות הבאות מוקדשות אך ורק לבעיות הבטחון והמעמד הבינלאומי של ישראל.

מבחינה זו מצבנו עכשיו שונה שינויים עיקריים ממצבנו בימי הבית הראשון והשני.

בימים ההם היינו מוקפים עמים רבים, גדולים וקטנים, שברובם הגדול היו שונאים לנו, ורק לעתים רחוקות היו אחדים מהם עומדים אתנו בקשרי ברית וידידות. אבל השכנים היו עוינים לא רק לנו, אלא גם זה לזה, והיו מתרוצצים ומתחרים בינם לבין עצמם, ובמלחמת הקיום והבטחון היינו יכולים לתמרן ולהיעזר בצד אחד נגד השני. בימי דוד ושלמה היו מלכי צור בני בריתנו הנאמנים, ושתי האימפריות הגדולות, מצרים ואשור (או בבל), ששאפו לבלוע אותנו, היו מתחרות זו בזו, ואילמלא הפילוג הפנימי שבא לאחר מות שלמה לא היה אולי בא הקץ המהיר על מלכות ישראל. ולאח־ריה — גם על מלכות יהודה.

התחדשות הבית השני באה במידה רבה בעקבות התנגשות בין שתי האימפריות הגדולות — בבל ופרס. בבל החריבה את ישראל, ולאחר שהיא עצמה נפלה תחת מכות פרס באה „הצהרת בלפור“ הראשונה בתולדות ימינו, ההצהרה שניתנה על ידי כורש. „מי בכם מכל עמו — יהי אלהיו עמו ויעל לירושלים אשר ביהודה ויבן את בית ה'“. אלכסנדר הגדול ירש האימפריה הפרסית, ובחייו עמדנו בפני מעצמה עולמית אחת, אבל היא לא האריכה ימים. אחרי מותו של אלכסנדר התפוררה הממלכה העצומה אשר הקים ונתחלקה בין יורשיו המרובים, והתחרות זו של יורשי אלכסנדר בסוריה ובמצרים הכשירה הקרקע לעצמאותנו המחודשת בתקופת החשמונאים. אנו מונים תקופת הבית השני מימי זרובבל, עזרא ונחמיה עד חורבן הבית על ידי הלגיונות של טיטוס — תקופה של 600 שנה בערך, אך לאמיתו של דבר לא היינו עצמאיים במשך כל התקופה הזאת, לא בראשיתה, בתקופת פרס, ולא בסופה בתקופת רומא. בימי פרס נהנינו רק מאבטוינומיה פנימית תחת שלטונה של פרס, אשר לא היתה מתערבת בחיים הפנימיים של העמים הכפופים לה, ומימי כיבוש ירושלים על־ידי פומפיוס הפכה למעשה מדינת ישראל לארץ־חסות רומאית; — ורק בתקופת יורשי אלכסנדר, בהתחרות המתמדת שבין הסילבקים מושלי סוריה והתלמיים מושלי מצרים, הצלחנו לכבוש בחרב ובמדיניות בינלאומית נבונה עצמאות מלאה בהנהגתם של החשמונאים, עד שבניהם של אלכסנדר־ינאי ושלום־ציון, אחרוני השליטים העצמאיים מבית החשמונאים, החלו להילחם ביניהם על הירושה ופנו לעזרת

הרומאים. עם התערבות רומא במלחמת האחים נסתיימה למעשה קוממיותנו האמיתית בימי בית שני, 133 שנים לפני חורבן הבית.

השינוי הגדול ורבי-המשמעות שחל במצבנו היום לעומת הבית הראשון והשני הוא שבפעם הראשונה בתולדותינו מוקפת מדינת ישראל ביבשה מכל עבריה — עם אחד ויחיד, אם כי עדיין לא מאוחד: העם הערבי. כל המזרח התיכון שמדרום תורכיה וגבול רוסיה בקאוקז, וממערבה של פרס, וכל חופי אפריקה הצפונית מגבול מצרים ועד האוקיינוס האטלנטי, מהווים שטח רצוף אחד של 4.000.000 מיל מרובע, מיושבים עמים דוברי ערבית ואדוקי הדת המוסלמית, המונים כ-70 מיליון נפש. בתוכם אמנם יושבים מיעוטים; נוצרים (בלבנון ובמצרים), קורדים ופרסים (בבבל), דרוזים (בסוריה), אבל מיעוטים אלה, אף כי אינם כמות מבוטלת, אינם גורעים כמעט מאפיו הערבי-מוסלמי של הגוש העצום הזה.

גוש ערבי-מוסלמי זה אינו מהווה בימינו אלא חטיבה מדינית אחת. שלוש ארצות במערב צפון אפריקה: מארוקו, אלג'יר וטוניס כפופות עדיין לשלטון זה, בעיקר לצרפת. הגוש הזה תופס שטח של מיליון מיל מרובע ומונה כ-22 מיליון תושבים. כפיפות-לזרים זו לא תאריך ימים, ובמוקדם או במאוחר יהיו ארצות אלה עומדות ברשות עצמן.

ארבע ארצות בגוש זה — לוב, סודן, סעודיה ותימן, יותר קרובות אלינו, אם כי אין להן גבול משותף אתנו. ארצות אלה, מחוץ לסודן, הן עצמאיות מבחינה פורמאלית, וחיילים סודנים וסעודים, במספר לא רב, השתתפו בצבאות הפולשים שנלחמו בנו לאחר הכרזת המדינה. גוש זה תופס שטח של 2.25 מיליון מיל מרובע, ומונה כ-17 מיליון תושבים.

חמש המדינות הערביות במזרח התיכון — מצרים, בבל, סוריה, לבנון ועבר-הירדן, הן הן שהכריזו עלינו מלחמה עם חידוש עצמאותנו, וצבאותיהם המאורגנים פלשו לארצנו בו ברגע שקמה מדינתנו. עם ארצות אלה נפגשנו בצעדינו הראשונים על הבמה ההיסטורית, מאות שנים לפני קום הבית הראשון. יציאת מצרים מציינת אולי ראשית קיומנו הלאומי כאומה, ובמצרים קמה בימי בית ראשון התפוצה היהודית הראשונה. בבל החריבה עצמאותנו והרסה הבית הראשון, ועם עמי סוריה, לבנון ועבר-הירדן היו לנו סכסוכים

מתמידים בימי השופטים והמלכים. מימי יהושע בן־נון ועד גלות בבל נתקלנו בזמנים שונים בהתנגדותן ובשנאתן של הארצות האלה, ולא אחת נלחמנו בצבאותיהן, אולם אף פעם לא עמדנו אז בפני קואליציה צבאית של כל הארצות האלה, רק בימינו אלה פלשו חמש הארצות האלה לארצנו כבני־ברית. חמש מדינות אלה חברו יחד ביום הכרזת עצמאותנו השלישית למען כולתנו והשמידנו מעל פני האדמה, מדינות אלה תופסות שטח של 615,000 מיל מרובע (ז"א שטח גדול פי 84 ממדינת ישראל) ומונות 31 מיליון תושבים (פי 48 משהיו במדינת ישראל בשעת יסודה). ארבע ממדינות אלה יש להן גבולות משותפים עם מדינת ישראל: מצרים, ירדן, סוריה ולבנון.

אורך הגבולות היבשתיים שלנו הוא 1080 קילומטרים. הגבול המשותף בינינו ובין הלבנון ארכו 85 קילומטר. בינינו ובין סוריה — 75 קילומטר, בינינו ובין ירדן — 650 קילומטר, בינינו ובין רצועת עזה התפוסה בידי מצרים — 60 קילומטר, בינינו לבין סיני המצרית (מרפיח ועד אילת) — 201 קילומטר. לאורך כל הגבולות האלה — וזה גבול היבשה שלנו — אנו סגורים. רק לאורך 188 קילומטר של חוף הים במערב, מגבול לבנון ועד רצועת עזה, יש לנו דרך חפשית בים התיכון.

מספר הקילומטרים אינו ממצה כל המשמעות הבטחונית של אורך הגבולות. לכך יש להוסיף עוד עובדה אחת רבת־משקל והרת־סכנות: לאורך הגבולות האלה, ביחוד לאורך הגבול שבינינו ובין ירדן ובינינו ובין רצועת עזה, חונים מאות אלפי פליטים פלשתינאים, ומדינות ערב האחראיות לגורלן מסרבות ליישב אותן. מצבם של הפליטים האלה הוא מיואש, והם מהווים גורם מסכסך ומסוכן ביחסי השכנים הרעועים, הנשענים על חוזי שביתת הנשק, שנכרתו אחרי מלחמת הקוממיות, בינינו ובין מצרים, לבנון, עבר־הירדן וסוריה.

המרחקים מגבולות השכנים למרכזי הכוח והאוכלוסים של ישראל — ירושלים, תל־אביב, חיפה, וכן המרחקים של ישראל לבירות השכנים — אינם גדולים.

ירושלים היהודית עומדת על הגבול ממש; מגבול סוריה היא רחוקה

107 קילומטר, מגבול לבנון 145 קילומטר, מגבול מצרים רק 70 קילומטר. תל-אביב נמצאת במרחק 21 קילומטר בלבד מגבול ירדן, 105 קילומטר מגבול סוריה, 118 קילומטר מגבול לבנון, ורק 62 קילומטר מגבול מצרים. חיפה רחוקה רק 33 קילומטר מגבול לבנון, 37 קילומטר מגבול ירדן, 67 קילומטר מגבול סוריה, 147 קילומטר מגבול מצרים.

גם המרחקים מגבולותינו לבירות השכנים אינם גדולים ביותר: המרחק מגבולנו לבירת ירדן — לרבת עמון — בדרך האוויר הוא 68 קילומטר, ביבשה — 107 קילומטר. לדמשק — בדרך האוויר 65 קילומטר, ביבשה — 113. לקהיר — בדרך האוויר — 315 קילומטר, ביבשה — 400. לבגדד — בדרך האוויר 880 קילומטר, ביבשה — 1023. עם עיראק אין לנו גבול משותף, אבל זוהי המדינה היחידה מאלה שפלשו ארצה וניגפו בפנינו, שסירבה אף לכרות חוזה שביתת-נשק. „בת-בבל השדודה“ של ההאשימים אינה שונה בהרבה מזו של נבוזראדן רבי-הטבחים.

לא חל גם שינוי פנימי רב במצרים מימי פרעה אשר ידע את יוסף ועד המלך פארוק ויורשו נאגיב הרודן. העוני והשעבוד של ההמונים הם כאשר היו לפני אלפי שנה; גם ארץ עמון ומואב בעבר הירדן לא נשתנתה הרבה במשך אלפי שנים. אבל מבחינת מעמדה ובטחונה של ישראל נשתנה המצב שינוי יסודי: כל הארצות מסביב מהוות גוש אחד מבחינה דתית, לאומית ותרבותית, ואם כי השכנים בינם לבין עצמם רבים על הגמוניה ועל יתרונות חמריים ומדיניים — הם מלוכדים בהתנגדות ובשנאה לישראל. מדינת ישראל לא עמדה אף פעם בפני מחנה מלוכד ועצום כזה, המקיף אותה מכל עבריה ביבשה.

חלו גם שינויים אחרים, שינויים רבי-ערך ועשירי-תוצאות, מאז הבית הראשון והשני. בתקופה הקדומה, מראשית ימינו ועד חורבנו השני בידו הרומאים, היה הים התיכון מרכז העולם, שבו חי העם היהודי ובו חיו שכניו. כל תרבות העמים שבאנו במגע אתם בימים ההם ועד ימינו אלה — מקורה בארצות הים התיכון.

מצרים ובבל נתנו לעולם התחלות ראשוניות של מדעי הטבע: תכונה, הנדסה, חשבון, חימיה, רפואה ועוד. היוונים ירשו ידיעות אלה מבבל

וממצרים ובנו על יסודן היכל מפואר של דעת ומדעי הטבע, והעשירו את כל האנושות ביצירות-שיאים בכל שטחי המחשבה, השירה והאמנות. העם היהודי הנחיל לעולם ערכים דתיים ומוסריים וספרי-אלמוות שעירערו תפיסת-העולם הפרימיטיבית, המגית והאלילית של עמי קדם, ונתנו למין האנושי הכרת אחדותו ובריאיו בצלם אלוהים. גאונה הצבאי, הממלכתי והמשפטי של רומא הניח יסוד להליכות המדינה המודרנית. חופי הים התיכון שימשו במשך אלפי שנה גם מרכז התרבות וגם מרכז הכוח. העם היהודי בתקופתו הקדומה ביותר וגם בימי בית שני היה חלק אורגני של עולם זה. ארצות המזרח הרחוק וכן ארצות הצפון — יפן, סין והודו, רוסיה, אנגליה וסקאנדינביה, לא היה אתן כל מגע. אמריקה ואבסטרליה טרם נתגלו. מדינת-ישראל השלישית קמה בתוך עולם שנשתנה בינתיים שינוי יסודי. הארצות הקרובות לישראל ירדו מגדולתן והתנוונו. ארצות מצרים ובבל הן ארצות ירודות ומדולדלות ונחשלות ביותר. שאר עמי הים התיכון, לרבות היוונים והאיטלקים, אינם עוד מושלים בכיפה, וגדולתם הרוחנית היא רק נחלת העבר. מרכז הכוח והתרבות עבר מחופי ים התיכון לגדות האוקינוס האטלנטי בארצות-הברית ולגוש היבשתי העצום באירופה ובאסיה הנקרא בימינו בשם ברית-המועצות. ארצות הים התיכון נהפכו לפרובינציות בלתי-חשובות ובלתי-מכריעות במאזן הכוחות העולמי. ישראל הקטנה והצעירה במזרח התיכון עולה על כל שכנותיה הקרובות באוצרות רוחה, בתרבותה וביכולתה היוצרת.

חל שינוי שני, גדול ועשיר תוצאות: העולם כולו נעשה אחד. בימי הבית הראשון והשני לא היתה קיימת אנושות אחת, וחלקי עולם אחד לא ידעו כלל על קיום חלקי עולם אחרים. לא רק שאמריקה ואבסטרליה לא נתגלו עדיין, אלא המזרח הרחוק — יפן, סין והודו היוו עולם מובדל, מרוחק וסגור בתוכו. עמי הצפון לא היו ידועים אפילו בשמותיהם. — רוסים, בריטים, נורמנים ואחרים, שמעם לא הגיע כלל לארצות התנ"ך. העם הסיני טיפח במשך אלפי שנה תרבות עשירה ופורחת, ובעיני הסינים היתה זו תרבות עולמית, כי הם לא ידעו כלל על קיום עמים אחרים, וגם לעולם הבלתי סיני לא היה מושג ממה שנעשה בארץ הרחוקה והגדולה בקצה

אסיה המזרחית. מעין אותו דבר היה בהודו. נביאי ישראל התנבאו גם על עמים אחרים, וחזונום הקיף כל המין האנושי, אבל הם ידעו רק על העמים היושבים בקצהו המזרחי והדרומי של ים התיכון.

כשהוקמה מדינת ישראל היו בני העם היהודי מפורזים כמעט בכל ארצות תבל; וכל חלקי כדור הארץ קשורים זה לזה בטלפון, בטלגרף, ברדיו, וכל מאורע שמתרחש באחת הפינות בעולם נמסר מיד, באותו יום, לכל תושבי כדור הארץ. השכנות הגיאוגרפית, הקירבה הפיסית, ניטל ממנה הערך המכריע שהיה לה בימי קדם. בימינו אלה תיתכן קירבה יותר אמיצה, נפשית, תרבותית, מדינית, בין תושבי ארצות רחוקות, מאשר בין שני עמים הקרובים זה לזה קירבת גבול. תושבי ניו־זילנד ואנגליה יותר קרובים זה לזה מכל הבחינות, מאשר תושבי תורכיה וסוריה, שיש להם גבול משותף.

אמצעי התחבורה המודרניים — אניות מהירות ומטוסים, טלגרף ורדיו — שינו כל מושגי הזמן והמקום. במלחמות מודרניות מעבירים מיליוני לוחמים מיבשת אחת לשניה במהירות וביעילות, שהקדמונים לא יכלו לראות אף פעם בדמיונם. ובימי שלום כבימי מלחמה לא קובעת עוד השכנות כאשר בימים הקדומים.

שינויים אלה הביאו לידי זיקה הדדית של כל חלקי העולם ושל כל עמי תבל, כאשר לא היתה קיימת אף פעם בימים הקדומים. בימי בית ראשון ושני היתה כל ארץ במידה רבה — אבטריקה, וסיפקה לעצמה רוב מצרכיה, אם לא כולם. במידה שהתקיימה גם אז זיקה הדדית היתה מוגבלת וחלקי עולם קרובים זה לזה. כיום יש זיקה הדדית אוניברסלית. אנו חיים עכשיו בתקופה של משק עולמי אחד; ומבלי שנרגיש בכך אנו צורכים ונהנים בחיינו יום יום מתוצרת ומשירותים של כל ארצות תבל.

רעיונות וטכניקה אינם מכירים עוד בשום גבולות בין ארץ לארץ. גלי הרדיו נישאים על פני כדור הארץ מבלי להבחין בין מזרח ובין מערב, בין צפון ובין דרום, בימי שלום כבימי מלחמה. הגבולות בימינו לא חדלו, ויש שיותר קשה לעבור אותם היום משהיה הדבר בימי בית ראשון או שני, אבל אין גבולות מוחלטים. על אף התפוררותה המדינית, התרבותית, הדתית והרעיונית, — האנושות כולה חיה עכשיו בבית משותף, אם כי בין הדיירים

השונים יש מחיצות וסייגים. בימי בית ראשון היו לעם ישראל יחסים — יחסי ידידות או איבה, עם מצרים, אשור, ארם, אדום ויתר השכנים הקרובים. בימי הבית השני — עם פרס, יוון, רומא. הפזורה היהודית והאחדות האנושית שבימינו, אחדות מסויגת אבל מוחשית ומוכרחת, העמידה את מדינת ישראל ברגע היוולדה לפני מכלול של יחסים עם כל ארצות תבל, ויש שיחסה של מדינה רחוקה אלפי מילין מישראל קובע יותר בחייה ובמעמדה של מדינתנו מיחסן של כל הארצות השכנות גם יחד.

גם בימינו נודעת עדיין חשיבות רבה לסביבה ולשכנות הגיאוגרפית, וישראל לא תוכל להתנכר לחשיבות זו, אך אין זו חשיבות אכסקלוסיבית עוד, כאשר היתה בימי קדם.

שינוי נוסף נודעה לו חשיבות חיונית בימי הבית השלישי, גם חשיבות צבאית וגם חשיבות מדינית, וזה השינוי הרב והעצום שחל בטיב הזיון ובסוגיו. בימי הבית הראשון והשני היה הנשק פשוט וכולו מתוצרת מקומית. בתנ"ך ניתן תיאור מלא מהנשק שהשתמשו בו מלכי יהודה, ועד ימי הרומאים לא חלו בנשק זה שינויים חשובים. "דברי הימים" מספרים על נשק אחד ממלכתי יהודה הגדולים ביותר — עוזיהו המלך: "וַיִּבֶן לָהֶם עֲזָרְיָהוּ לְכָל הַצָּבָא מִגָּנִים וּרְמָחִים וְכוּכָעִים וְשָׁרִינֹת וְקִשְׁתֹּת וְאַבְנֵי קֶלָעִים. וַיַּעַשׂ בִּירוּשָׁלַיִם חֲשִׁבְנוֹת מִתְּשֻׁבָּת חֹשֶׁב לְהִיּוֹת עַל הַמִּגְדָּלִים וְעַל הַפָּצוֹת, לִירוּא פְּחָצִים וּבְאָבָנִים גְּדִלוֹת" — זו היתה הארטילריה הכבדה בימים ההם, ועד שהומצא אבק שריפה במאה השלוש־עשרה (אם כי בסין השתמשו באבק שריפה עוד בתקופה קדומה) לא נשתנה הנשק שינוי רב. נשק זה היה יכול כל עם להכין לעצמו במידה מספיקה, אם היו לו חרשי־עץ וברזל. הברזל היה ידוע כבר לאבותינו בימי קדם ונמצא בארץ בשפע, כפי שנאמר, "ואבניה אבני ברזל". בראשית ימי שאול לא נמצא אמנם כל נשק בידו היהודים: "וַחֲרָשׁ לֹא יִמָּצֵא בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי אִמְרוּ פְּלִשְׁתִּים מָה יַעֲשֶׂה הָעָרִים חָרֹב אוֹ תַּנִּית. וַיִּרְדּוּ כָל יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים לְלָטוֹשׁ אִישׁ אֶת מִתְּרָשָׁתוֹ וְאֶת אֹתוֹ וְאֶת קֶרְדָּמוֹ וְאֶת מִתְּרָשָׁתוֹ — וְהָיָה קִיּוֹם מִלְחָמָה וְלֹא נִמָּצֵא חָרֹב וְתַנִּית בְּיַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶת שְׁאוֹל וְאֶת יוֹנָתָן, וַתִּמָּצֵא לְשְׁאוֹל וּלְיוֹנָתָן בָּנוֹ" (שמואל א' י"ג). בימי מלכי יהודה נשתנה המצב; דוד הקים צבא סדיר,

מזוין ומצויד כהלכה, ולשלמה המלך היו מכרות נחושת בנגב, וגם בית-החרושת להתכת נחושת בקרבת עציון גבר. והעברים למדו לעשות כל מיני הנשק שהיו ידועים בתקופה ההיא, כפי שמסופר על עוזיה המלך. עם השתחררות היהודים מעול הפלשתים חדלה הזיקה לחרשים הזרים, והעם היה יכול לייצר בעצמו כל הזיון שהיה דרוש לו.

לא כן הדבר בימינו אלה. הנשק המכריע עכשיו הוא תותחים ומכונות-יריה כבדות, מטוסי קרב, טאנקים ואניות מלחמה, — ולא כל עם מסוגל לייצר נשק זה; בכל ארצות המזרח הקרוב אין למעשה תעשייה צבאית מסוג זה, וקיימת זיקה, ופעמים זוהי תלות, למדינות רחוקות המייצרות נשק, וכל זיקה צבאית היא גם זיקה מדינית.

לבסוף יש לעמוד על שינוי אחד יסודי ומכריע בין שתי התקופות הקדומות של עצמאותנו ובין תקופתנו אנו; ולשינוי זה תוצאות עיקריות וחיוניות לכל הליכותיה של מדינת ישראל בימינו: בימי בית ראשון ושני ישב העם היהודי בארצו. אמנם עוד בימי בית ראשון, בימי מלכי בית דוד האחרונים, כבר היתה תפוצה יהודית ראשונה במצרים, כפי שמסופר בתנ"ך. התגליות החדישות מעידות על חשיבותה הרבה של תפוצה זו. לגולי מצרים היה בית-מקדש משלהם, וצבא יהודי היה שומר על הגבולות הדרומיים של מצרים. אבל עיקרו של העם נמצא בארץ. בימי הבית השני גדלה הפזורה, ויהודי ארץ-ישראל נפוצו בכל העולם ההלניסטי והרומאי. משערים שלפני החורבן הגיע מספר היהודים בתפוצה הרומאית לארבעה מיליון. אולם מרכזו של העם היה בארץ. בהיווסד מדינת ישראל בימינו ישבו בארץ רק 6% מהעם היהודי, ולאחר חמש שנים עלה האחוז עד 13. למעלה משמונים וששה אחוזים של העם היהודי הם בגולה. הפזורה אינה מרוכזת בארצות הים התיכון כאשר היה הדבר בסוף הבית השני, אלא היא נפוצה בכל קצווי-תבל. עובדה זו, יותר מכל עובדה אחרת, קובעת בעיות-החץ של מדינת ישראל, גם בעיות הבטחון וגם בעיות המדיניות הבינלאומיות.

במלחמת הקוממיות נשתקפו במידות שונות כל התמורות שחלו בימינו לעומת מצבנו בימי הבית הראשון והשני. בפעם הראשונה בתולדותינו

נלחמו נגדנו בבת-אחת כל השכנים המקיפים את ארצנו ביבשה מכל עבריה. היו לנו בימים קדומים מלחמות עם מצרים ועם בבל ועם מואב ועמון ועם ארם ושאר עמי כנען, אבל אף פעם, כאמור, לא נלחמו יחד כל העמים האלה בנו, כאשר נלחמו לפני חמש שנים. אילו קרה דבר זה לפני אלפיים או שלושת אלפים שנה — ספק אם היינו יכולים לעמוד במלחמה כזו, כי העמים הלוחמים בנו הפעם עלו במספרם עלינו פי ארבעים ושמונה. בימים קדומים ספק אם היינו מסוגלים לעמוד חמש שנים במצור אשר שכנינו שמו עלינו הפעם גם בימי שלום. המזרח התיכון בימינו אינו מהווה עוד עולם נפרד ומיוחד, חשיבותו ומשקלו ירדו פלאים, וזיקתו לארצות השכנות היא פחותה מאשר לכמה וכמה ארצות רחוקות. נשקנו למלחמת הקוממיות קיבלנו מעבר לים, האמצעים הכספיים מארצות עוד יותר רחוקות, וזרם לוחמים מהתפוצה, אם כי לא היה גדול ביותר בכללותו (כ-18% מול מספר לוחמינו), הרי היה מכריע באיכותו, ודבר זה לא היה אפשרי כלל בימי בית ראשון או שני, אילו היו גם אז יהודים באותן הארצות והיו רוצים לבוא לעזרתנו. בצבא-הגנה לישראל שהדף כל אויביו והנחיל להם תבוסה ניצחת — נמצאו מתנדבים יהודים מחמשים ושתים ארצות באירופה, אסיה, אפריקה, אמריקה ואבסטרליה. למתנדבים מארצות אחדות — אפריקה הדרומית, ארצות-הברית באמריקה, קנדה ואנגליה — היה ערך מכריע במלחמה, כי הם נתנו לנו כוח האדם המאומן לחילות-המחץ שבלעדיהם לא היינו יכולים לנצח: חיל האוויר, חיל הטנקים והתותחנים. אילו היו בימי יהושע בן-נון, דוד המלך, החשמונאים ויוחנן מגוש-חלב יהודים בארצות אפריקה הדרומית, אנגליה ואמריקה והיו רוצים לבוא לעזרתנו — לא היו יכולים, כי עד שהיתה מגיעה אליהם הידיעה על המלחמה ועד שהיו מספיקים להגיע הנה — היתה המלחמה נגמרת, ורק דרכי התחבורה והקשר בימינו איפשרו ליהודים הרחוקים האלה להגיע אלינו בזמן הדרוש. מלחמה זו גם הוכיחה מה גדולה וחיונית הזיקה של מדינת ישראל לעולם הגדול והרחב, ולא דווקא לארצות השכנות. בלי האמצעים הכספיים שהגיעו מארצות-הברית, בלי המזון מקנדה, מארגנטינה ומארצות אחרות, בלי הנשק משתי ארצות באירופה, במזרח ובמערב — לא היינו יכולים לעמוד, וכל שלושת

הדברים — הכסף, המזון, והנשק — השגנו אך ורק באשר יהדות הגולה נחלצה לעזרתנו.

בראשית הדברים כבר צוינה עובדת-יסוד אחת שלא נשתנתה בתולדותינו, והיא — היותנו אומה קטנה. לעובדה זו יש להוסיף עובדה שניה, שאף היא לא נשתנתה ולא תשתנה, ואף היא ממלאה תפקיד מכריע בחיינו ובגורלנו, גם בגולה וגם בארץ, וזוהי עובדת היותנו עם בודד. ללא אח וללא משפחה בכל העולם. אנו בודדים בלשוננו, בדתנו, בתרבותנו, בקורותינו ובמעמדנו בעולם. „ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ“, אמר דוד המלך עוד לפני שלושת אלפים שנה. אימרה זו עומדת בתקפה מאז ועד היום הזה, ובמשך אלפי שנים אלה התוקף לא נגרע אלא נתחזק ונתרבה. לכל שאר העמים בעולם, כמעט בלי יוצא מן הכלל, יש קרובי משפחה, לשון, דת, וגזע; והקירבה יוצרת, — אם כי לא תמיד ולא בכל התנאים, — זיקה מדינית ועזרת גומלין. הבולגרים, הסרבים והצ'כים השתייכו למשפחה הסלאונית, וקירבה זו שימשה גורם חשוב בשיחרורם הלאומי. העמים הסקאנדינביים קרובים זה לזה קירבת גזע ולשון ומקום. העמים דוברי אנגלית מלוכדים בברית עמים חפשים, על אף פיזורם הרב. ואפילו אמריקה הצפונית, שנשתחררה לפני מאה ושמונים שנה מהתלות הבריטית, יצאה פעמיים להילחם במלחמות העולם למען הציל את אנגליה מחורבן וכיבוש. שכנינו הערבים שייכים למשפחה גדולה מאוחדת בלשון ודת אחת, וכמעט כל עמי האיסלם, אם כי אינם מדברים ערבית, עומדים לימינם מתוך הזדהות דתית. ספרד הקימה במאה החמש-עשרה והשש-עשרה אימפריה עצומה באמריקה הדרומית, ואם כי כל עמי אמריקה הלאטינית השתחררו מעול המטרופולין הספרדית וההפורטוגיזית, קיימת עדיין אחווה לשונית ותרבותית של כל העמים דוברי ספרדית. גם הדת הקתולית מלכדת הרבה עמים, אם כי פסק השלטון הארצי של האפיפיור. העם היהודי הוא היחיד בעולם המתהלך על הבמה ההיסטורית בבדידות מוחלטת מאז ועד היום. „וישכון ישראל בטח בדד“, — אמר משה לבני ישראל בברכתו לפני מותו. משתי ההגדרות — בטח ובדד — נתקיימה בנו בהתמדה רק ההגדרה השניה: בדד. בכל הדורות, בכל הארצות, בכל הנסיבות היינו שוכנים בדד, וכך נוסף

לשכון עד סוף כל הדורות. זוהי העובדה המרכזית והקובעת בתולדות ישראל — בכל התקופות, זוהי גם העובדה הקובעת במידה רבה בטחונה ומדיניותה של ישראל בימינו אלה. אין העזרה והתמיכה והאדהה של שום עם ומדינה נתונה לנו למפרע, כאשר היתה נתונה לכמה וכמה מהעמים בעולם. עלינו לרכוש אותה מידי פעם בפעם מחדש — בערכנו, ביתרוננו, בצדקתנו, ביצירתנו, בחזוננו, במאור שבחיינו. רק בן־ברית אחד שמור לנו למפרע — העם היהודי בתפוצות. וזיקת מדינת ישראל לעם היהודי מהווה שיקול עליון, מרכזי ומכריע במדיניותה, וכל מי ששולל זיקה זו, מחליש אותה, מקדים לה או מעדיף עליה זיקה אחרת — מתנכר למקור חיותה של מדינת ישראל.

מדינת ישראל הוקמה בשלישית בתוך עולם אחד, אחיד, כשזיקה הדדית אמיצה, זיקה חזמית ורוחנית, מקשרת ארץ אחת לרעותה, בין קרובה ובין רחוקה; אבל עולם אחיד זה הוא מסוכסך בתוכו, סכסוכי שלטון וכוח, דרך וחזון; אין העולם חצוי לשנים, כפי שהפשטנים קובעים למען הקל על הוויכוח ועל הבריור; יש רק גוש אחד מלוכד ונוקשה וכפוף לשלטון עליון ולדוגמה מחייבת הגזרת על המדיניות, על המחשבה, על המדע ועל הספרות ועל כל הליכות החיים. גוש אדיר וענק זה מקיף כשמונה מאות מיליון איש בשטח רצוף אחד, ממרכזה של אירופה ועד גדות הפאסיפיק, והוא כולל כל ארצות מזרח אירופה: הונגריה, צ'כוסלובקיה, פולין, בולגריה, אלבניה, רומניה, ליטא, לטביה, אסטוניה, שליש גרמניה, כל הקיסרות הצארית הקודמת וכל ארץ סין צפופת האוכלוסין. ולגוש זה יש שלוחות בכל ארץ אחרת בדמות מפלגה קומוניסטית, המסוגלת לשנות פרצופה וסיסמאותיה מזמן לזמן על פי הוראה מגבוה, אבל היא נאמנה לעקרון אחד קבוע, העקרון המקדש כל האמצעים: נאמנות למדיניות של ברית־המועצות, כפי ששליטיה מגדירים אותה מזמן לזמן.

שאר חלקי העולם פרוצים ומפולשים, ויש בהם משטרים שונים; ממשטרים סוציאליסטיים דמוקראטיים הדוגלים בחירות ובשוויון כבארצות סקאנדינביה ובכמה מחלקי ברית העמים הבריטיים ועד תיאוקרטיה רודנית של אבן־סעוד. ובין שני קצוות אלה יש כל צורות מעבר. ארצות־הברית של אמריקה

משמשת במידה ידועה מרכז-משיכה של הרבה ארצות, וכמה מהמדינות האלה קשורות בברית האטלנטית ובבריתות אחרות, אולם אין הן כפופות למרכז אחד. אין הארצות שמחוץ לגוש הסובייטי מהוות יחידה אחת, ואין כל יסוד לאימרה כאילו העולם התחלק לשני גושים, גוש מזרחי וגוש מערבי; בפועל, להלכה ולמעשה, יש רק גוש אחד מלוכד ונתון למרות עליונה יחידה, וכל שאר הארצות שונות זו מזו, ואינן נתונות לשום מרות עליונה ומרכזית. ישראל היא אחת מהארצות האלה.

אין מדינתנו כפופה לשום מרות עליונה מחוץ לישראל, ואינה קשורה לשום גוש. ואם כל הארצות בעולם שאינן כפופות לגוש הסובייטי מהוות על-ידי כך, ועל-ידי כך בלבד, חטיבה שניה, הרי ישראל נמצאת בתוך החטיבה הזאת, אבל „חטיבה“ זו אין לה כל מכנה משותף זולת עמידתה מחוץ לגוש הסובייטי, וסימן שלילי זה אינו מספיק למען הקנות לה תכונה של גוף, שותפות, ברית או אחדות באיזו מידה שהיא.

מבחינה גיאוגרפית ישראל היא אחת המדינות במזרח התיכון, אבל בחינה זו אינה קובעת בימינו כאשר קבעה בימים קדומים. יש גם בחינה תרבותית, חברתית וכלכלית, ומדינת ישראל שונה משכנותיה הקרובות בלשונה, באשיות קיומה, בתכונות רוחה, במשטרה המדינית והחברתית וביעודיה ההיסטוריים.

ישראל שייכת בלי ספק למשפחת העמים הדמוקראטיים המקיימים בתוכם חירות האדם, חירות המחשבה, הדיבור והמדע. בחירות חפשיות וממשלה נבחרת ואחראית לעם. אבל הדמוקראטיה, עם כל חשיבותה החיונית, אינה ממצה עדיין כל תכני-החיים ושאפותיה וצרכיה של אומה; ואם אנו מגדירים את ישראל כמדינה דמוקראטית אין אנו מתארים ומתווים אפיה הכולל ויחודה של ישראל, אלא אחד מקווי משטרה בלבד.

גם בשאיפותיה החברתיות אין ישראל בודדת במועדיה. החתירה לשוויון ולצדק חברתי אינה נחלתו המיוחדת של העם העובד בישראל, ויש לה שותפים וקודמים בארצות הנאורות ביותר בצפון אירופה ובירכתי האוקיינוס הדרומי.

הקו היסודי במדיניות-החוץ לישראל — השאיפה לשלום, ודאי שאינה מייחדת את ישראל; זו בלא ספק משותפת לרוב עמי העולם, אם לא לכולם,

גם אם אין בטחון גמור שכל הממשלות הדוגלות בשלום — מתכוונות לכך בלב שלם; אפס ברור הדבר שמאחורי השאיפה לשלום בעולם עומד הרצון הכן והמלא של טובי העמים בעולם, ושל עמים רבים, אפשר להגיד — של רוב העמים בעולם.

ואם ברוב שאיפותיה וצרכיה המדיניים, החברתיים והכלכליים יש למדינת ישראל שותפים ובני לווייה בכמה מהמדינות והאומות בחלקי עולם שונים — הרי יש דבר אחד עיקרי ומרכזי, שהוא במידה רבה אבי כל השאיפות והרצונות והצרכים של מדינת ישראל, ובו עומדת ישראל יחידה ובודדה, באשר אין לה בדבר עליון זה אף שותף ובן-לווייה אחד בעולם כולו, ודבר זה הוא: קיבוץ גלויות וחרדה לגורל הפזורה היהודית בעולם.

בימי בית ראשון החלה התפוצה היהודית, בימי בית שני גברה ועצמה; הצד השווה שבהם — שבשתי התקופות היה מרכז היהדות וראשותה במולדת, והפזורה לא היתה אלא שלוחת המולדת. יתכן שבסוף בית שני גדלה התפוצה גם על-ידי התגירות של כמה מעמי הארץ, רומאים, יוונים ועמים אחרים. אולם העובדה היסודית לא נשתנתה: היהדות המקורית בת-הקבע והמושרשת מדורות היתה יהדות ארץ-ישראל, והתפוצה לא היתה אלא מעין תוצרת-יצוא שנשללה בנכר ושמרה במידת האפשרות על קשריה עם מקור מחצבתה במולדת, אם כי לא עצרה כוח לשמור לגמרי על צביונה העברי, וקלטה לשונות נכר, בראש וראשונה הלשון היוונית, וגם יצרה יצירות חשובות בלשון זו, שבחלקן נשתמרו עד היום הזה.

בהקמת הבית השלישי נתהפך הסדר מעיקרו. העם היהודי היה כולו עס-תפוצה ופזורה, ורק בודדים ומעטים חזרו תחילה לארץ המכורה. אחריהם באו עשרות ומאות, אחר כך אלפים ורבבות, ובהקמת המדינה לא עלה מספרם על ששים רבוא ורבוא. מדינת ישראל היא ילידת התפוצה, ולא יולדתה, כאשר היתה לפני. ויעודה העיקרי של המדינה החדשה הוא לשמש מקלט לגלויות המרודות וגם לשאר היהודים בכל הארצות שאינם רוצים לחיות בגולה. שיבת השבות היא משימתה הראשית של המדינה, אך אין זו המשימה היחידה. לא במהרה תתכנס כל התפוצה בישראל, ואין יודע כמה

יתכנסו ומתי, ועל המדינה לחרוד לקיומה של היהדות באשר היא ובכל זמן שהוא. עם זאת מדינת ישראל לאוויר העולם — הוטלה עליה האחריות, הדאגה והחרדה לשלומה ולכבודה, לקיומה ולעתידה של הפזורה היהודית באשר היא, וגם לאחריות זו אין למדינת ישראל שותף ובן-ברית.

מדיניות-חוץ של ישראל אינה יכולה להתעלם משום גורם בעולם, משום ארץ ואומה, ושאיפתה לשלום ולידידות עם כל העמים אינה מותנית באהדתה ובהסכמתה או בהתנגדותה למשטרים השולטים בארצות שונות. אבל מידת-השיתוף של מדינת ישראל עם מדינות אחרות מותנית במידה רבה, ואולי במידה מכרעת, בחופש הפעולה והתנועה של היהדות באותן המדינות.

בדרך כלל אין מדינה אחת מסוגלת להזדהות עם מדינה שניה, גם אם היא נמצאת בברית אחת אתה. במקום שיש הזדהות — אין זו אלא צורה מוסווית או גלויה של כפיפות ותלות מוחלטת. יחסי-חירות בין מדינות יתכנו אך ורק על בסיס של שותפות: שותפות בשאיפות, באינטרסים, במשטר, בצרכים, ושותפות אינה זהות.

פחות מכל מדינה אחרת בעולם יש לה לישראל להזדהות עם איוו מדינה שהיא. ולא רק בגלל יעודה וחזונה ההיסטורי, — אלא בגלל תנאי קיומה וחובותיה כלפי העם היהודי בעולם.

זהו הטעם הראשוני והעקרוני מדוע אין מדינת ישראל יכולה להוות חלק מהגוש הסובייטי — ולהישאר מה שהיא. שני הקווים העיקריים המציינים גוש זה, — משטר טוטאליטרי וכפיפות מוחלטת לאינטרסים של ברית-המועצות הרוסית, — אינם מתישבים עם קיומה של מדינת ישראל ועם זיקתה ליהדות בעולם.

כל משטר טוטאליטרי בישראל היה מחניק את המדינה בעודה באיבה ומפסיק גידולה היונק מהתפוצה. וגם אילו לא היה הגוש הסובייטי דוגל, עד עכשיו, בשלילת הציונות ובכפירה באחדותו ההיסטורית והלאומית של העם היהודי, היתה כפיפות מדינת ישראל לברית-המועצות מנתקת אותה בהחלט מרוב רובו של עם ישראל בגולה.

אין זה המקום לבחון ולברר אם משטרה הפנימי והחיצוני של ברית-

המועצות, כפי שעוצב בימי סטאלין, עלול להשתנות או לא. אין הכרח לראות הדברים דווקא „מבחינת הנצח“, — למען הגיע לידי מסקנה ודאית, שאין קפאון מוחלט בהיסטוריה, וגם המשטר המוצק והאיתן ביותר אינו פטור מחוק התמורות. ומה שנראה כחוק ולא יעבור במשך עשר, עשרים או שלושים שנה, עלול להשתנות בימים הקרובים או הרחוקים; אולם ההבדל בין ימים קרובים ורחוקים בחיי מדינה הוא הבדל חיוני ומכריע; גורם הזמן הוא אולי הגורם החשוב ביותר בכל השיקולים המדיניים, ועלינו לראות עולמנו כמות שהוא ולא כפי שהיינו רוצים לראותו. רק ביחס לעצמנו אנו חייבים להשתמש במידת הרצוי ולא המצוי. במדינת ישראל גופה אסור אף פעם להשתעבד ליש ולקיים, אלא עלינו לבחון היש מבחינת החזון, ואסור לחשוך כל מאמץ למען התאים המצוי לרצוי. אבל בשקלנו כוחות-חץ עלינו לראותם כמו שהם; ואם כי אנו יודעים שחוקי התמורה חלים גם עליהם, הרי תמורות אלה אינן נתונות ברשותנו, ועלינו להתיחס לעולם החיצוני כמות שהוא, אם כי אנו מניחים שהוא עתיד להשתנות. והגוש הסובייטי כמות שהוא, אין אנו יכולים לענות אמן על משטרו הפנימי, ואין אנו רשאים לקבל הכפיפות והתלות שהוא מטיל על נאמניו ומשועבדיו, כי בנפשנו הדבר, גם אילו לא היה גוש זה גוזר כליה על הציונות ולא היה כופר באחדות ובשותפות גורלו של העם היהודי.

אולם הסתייגותנו המוחלטת מהמשטר הפנימי של גוש זה ומיחס-התלות הפנימיים שעליו הוא בנוי, אינו מחייב אותנו להתיחס לגוש זה בפחות רצון לשלום ולידידות מאשר לכל גורם עולמי אחר. לגבי רצוננו לשלום אין הבדל בין הגוש הסובייטי ובין כל מדינה אחרת. ולא מתוך אדישות לכל מה שנעשה בתוך גוש זה, כיהודים וכבני אדם אין אנו רשאים להיות אדישים לשום דבר אנושי, וודאי לא לתנאי חייהם של שליש המין האנושי. ספר-הספרים שלנו אינו מתחיל מתולדות היהודי הראשון, אלא מתולדות האדם הראשון, ואדם הראשון לא היה יהודי, אלא אדם, סתם אדם. ואדם זה, מלמד אותנו ספר הספרים, נברא בצלם אלוהים; וגורל אדם, גורל כל אדם, הוא גורלנו, ואין אנו רשאים להתנכר לענות האדם באשר הוא; אבל כיהודים וכאנשים אנו מאמינים, שהדברים הטעונים תיקון (ואין כמעט אף ארץ אחת

בעולם שאינה טעונה תיקון במעט או בהרבה), יתוקנו כראוי אך ורק מבפנים, ולא ע"י כפייה מבחוץ, גם אם הכפייה באה בכוונה טובה, בכיכול. ואין זה הנימוק היחיד לרצוננו לטפח יחסי שלום וידידות עם גוש זה. כבר נאמר ונשנה בלי סוף, שאין השלום בעולם ניתן לחלוקה, ולמרות היות האמירה נדושה ושגורה בכל פה היא נכונה ואמיתית. ומשום כך קבעה ממשלת ישראל מאז היותה ועד היום הזה כאחד מקווי היסוד של מדיניותה החיצונית: — „טיפוח יחסי ידידות עם כל מדינה שוחרת שלום מבלי לבדוק במשטרה הפנימי“.

כל עוד לא הוקמה ממשלה כלל-אנושית, המשליטה בעולם כולו שלום וצדק על יסוד חירות ושוויון ועצמאות של כל העמים בעניניהם הפנימיים, וכל עוד קיימות בעולם מדינות ריבוניות הקובעות על דעת עצמן משטרן הפנימי ויחסיהן החיצוניים, — יש הכרח לקיים יחסי-שלום עם כל המדינות באשר הן, אם אין אנו רוצים באנרכיה ומלחמת-תמיד של עם ברעהו; במשטר של ריבוניות מחולקת ומפולגת בין מדינות שונות מן ההכרח שישלטו בארצות שונות משטרים לקויים בעיני שכניהם הקרובים או הרחוקים. מבלי ריבוניות עולמית עליונה על כל העמים והארצות יתכן רק אחד משני אלה: או שלום בין עמים עם משטרים שונים ואפילו לא רצויים, — או מלחמת עם בעם ללא סוף. מדינת ישראל דוחה הברירה השניה. הרצון הכן לשלום — פירושו שלום עם העמים כמו שהם. העם שרוצה לתרום לתיקון העולם — ועם ישראל נצטווה על דבר זה מראשית היותו, וזהו יעודו ההיסטורי, — יעשה זאת אך ורק על-ידי היותו לדוגמה ולמופת בארצו הוא.

הרצון לשלום אינו ממצה מדיניותה של ישראל, ומטעם פשוט: אין השלום בעולם ואין השלום באיזור המזרח התיכון תלוי ברצונה של ישראל, אלא בכוחות שאין לישראל שליטה עליהם. הסכנה הצפויה לשלום ישראל היא כפולה: הסכנה הכללית לשלום העולם, והסכנה הנוספת מצד שכנינו הקרובים. ובטחונה של ישראל מזיק אותה לרצון טוב, לאהדה ולעזרה מבחוץ, נוסף על הכוח הפנימי שהיא מסוגלת לגייס ולאמן ולצייד בעצמה. ואין להתעלם אף לרגע מהעובדה, כי השכנים החורשים מזימות נגדנו אינם מתכוונים אך ורק להצר גבולותינו, לשלול מאתנו חלקנו בירושלים, לעקור

את הגליל או להפקיע מרשות מדינתנו את הנגב, אלא הם רוצים לא פחות ולא יותר — למחות מדינת ישראל מעל מפת העולם ולעקור את הישוב היהודי מן השורש; הם רוצים לכלותנו ולהשמידנו.

ומדיניות חוץ של ישראל מחויבת בשורה הראשונה להכשיר התנאים ולמצוא מסילות לגורמים בעולם העשויים להגביר כוחנו, להאדיר כוח האדם והמשק, להעלות הכושר הכלכלי והמקצועי של ישראל, — למען נוכל לעמוד במבחן ביום פקודה, כאשר עמדנו במלחמת הקוממיות.

צורך מרכזי, שאינו נופל כמעט בחשיבותו מהקודם בקביעת מדיניות החוץ של מדינת ישראל, הוא הכשרת המדינה לקליטת עולים ולפיתוח גנוי הארץ. ואם בעיית הבטחון חריפה היא לכמה ארצות, הרי צרכי קיבוץ גלויות מייחדים את מדינת ישראל ומטילים עליה מעמסות ומשימות שאינן ידועות לשום ארץ אחרת.

בנסיבות המדיניות המשובשות בכמה מארצות תבל, מוטלת על מדינת ישראל משימה יחידה במינה — לדאוג לפתיחת שערי היציאה לכל אותם קיבוצי היהודים, שנותקו בחוץ יד מכל קשר ליהדות העולמית ונשללה מהם הזכות להצטרף לבוני המדינה היהודית. צרכים אלה, ולא יחסנו לאידיאולוגיות שבהן דוגלות מדינות אחרות או למשטרים הקיימים בתוכן, — גוזרים ומעצבים מדיניות החוץ של ישראל ויחסינו לכוחות השונים בעולם. כעם היהודי שלא נכנע לתקיפי עולם ודרך בשבילו המיוחד גם בהיותו בן-חורין ועצמאי ומעורה במולדתו, וגם בהיותו תלוי באחרים ומפוזר בין הגוים, כן גם מדינת ישראל רואה עצמה כמטרה לעצמה ולא כאמצעי בידי אחרים. היא צועדת על בימת ההיסטוריה העולמית לקראת מחוז חפצה המואר בחזון משיחי. היא מכירה בכוחה החמרי הצנוע והמצער ובתחומי יכולתה והשפעתה המצומצמים. אבל היא מאמינה ובוטחת בכוכבה הזורח בנגוהות האמת הנצחית והמנצחת. היא יונקת ממעינות קדומים, שמימי-ישועתם לא פסקו עד היום הזה, ופניה לעתיד. מורשת העבר יצקה בנו הכוח לעמוד יחידים ובודדים ומנודים בעולם עוין וזר; ולא נס ליחה ולא נמר טעמה של מורשת יקרה זו האצורה בספר הספרים. הבשורה החרוטה על דפיה הנצחיים היא בשורת הישועה והגאולה והתעלות האדם עלי אדמות, והיא

המתת הגדולה שנתן הגניוס היהודי לאנושות כולה. אולם בדרכנו הארוכה בארצות רבות למדנו גם דברים אשר לא ידענו לא בימי הבית הראשון ולא בימי הבית השני; ובמאות השנים האחרונות, היינו שותפים ליצירה המדעית והרוחנית הגדולה, שהפכה פני האנושות ופתחה פתח לגילוי סודות הטבע ולשליטה על איתניה, ומכיבושים אלה לא נרפה, אלא להיפך, נגביר ונאדיר אותם עד אין קץ. כאומה מזרחית שספגה לתוכה כל רכוש הרוחני של המערב, — נדע לגלות המאור הגנוז בעמים הגדולים והעתיקים השוכנים ביבשת הגדולה אליה שבנו — עמי הודו וסין ושכניהם השונים, וגם נוסיף לטפח אוצרות המדע והטכנולוגיה של עמי המערב. ומשום כך לא תצמצם מדינת ישראל קשריה ויחסיה לא בחלקי עולם מסוימים ולא בסוגי מדינות מיוחדים. כעם-עולם על מדינת ישראל להשתלב בכל המשפחה האנושית, ולהתקשר עם כל האומות, אבל זיקתה הראשונית והמכרעת היא לפזורה היהודית. קיומה בגולה, כינוסה במולדתה, אחדותה באשר היא — זהו החוט המשולש הקושר מדינת ישראל לעם היהודי באשר הוא.

כל היהודים בגולה הם כבולים ואנוסים פחות או יותר, כיהודים וכאזרחים; גם בארצות החופשיות ביותר, המקיימות שוויון זכויות שלם וגמור כאחד העיקרים היסודיים של משטרן, אין ליהודי החופש הטבעי והמלא. אפילו בענינים אזרחיים כלליים, שיש לאזרח בן הרוב. ביהודים או בלא-יהודים חושש האזרח היהודי למה שיאמרו הגויים. מנותק מהכלל היהודי, תלוש על פי רוב מתרבות עמו ומעברו, מוקף אוויר זר ומטמיע, כפוף לחוק, למשטר ולהווי שנקבע על-ידי הרוב הנכרי, — אין היהודי יכול להיות יהודי כשם שהאנגלי או האמריקני הוא אמריקני. אבל יש דרגות ושלבים במידת הכפיפות לעולם הבלתי-יהודי. יש ארצות שבהן היהודי מגביל ומצמצם עצמו, ויש ארצות שבהן היהודי מוגבל ומצומצם או גם אנוס על-ידי החוק והמשטר.

לגבי שמירת השלום אין מדינת ישראל מבחינה בין ארץ לארץ, והיא שואפת ליחסים תקינים עם כל מדינה שוחרת שלום; אבל מדינת ישראל, שבטחונה, פיתוחה וגידולה תלויים בשיתוף היהדות כולה, — אינה יכולה להתחס בשוויון נפש וביחס שווה למדינה השוללת או מגבילה חופש זה.

הפעלת היהדות, למען בנינה של מדינת ישראל, הגנתה וביצורה תיתכן רק במדינות שאינן כפופות למשטר טוטאליטרי ואינן גוזרות על הדעות וחופש התנועה של נתיניהן. — המשטר הטוטאליטרי הוא גזר-דין של מוות על היהדות באותה ארץ, ביחוד אם הוא קשור עם איסור יציאה; הוא גם מחבל חבלה ממאירה בקיומו של העם היהודי כולו וחותר תחת אשיות קיומה של מדינת ישראל. כל יהודי בישראל העונה אמן על משטר זה — ויהא הנימוק שלו אשר יהיה — נותן יד לגזורי כליה על ישראל, העם והמדינה גם יחד.

העם היהודי הוא בעל נסיון עשיר כמעטים בעולם. הרבה חליפות ותמורות ראה בימי חייו, ועמד על קברם של הרבה משטרים וממשלים, וגם אבירי-עולם החולשים ורודים בעמים רבים אינם מעבירים אותו על דעתו; יודע הוא שיבוא קיצם במוקדם או במאוחר; ועדיין מצלצלים באזניו דברי הסטירה החריפה של ישעיהו הנביא על הנוגש והרודה האכזרי שהפיל חתיתו על כל הגויים: „שָׁבַר ה' מִטָּה רָשָׁעִים, שָׁבַט מוֹשְׁלִים, מִכָּה עַמִּים בְּעֶבְרָה — רִדָּה בְּאֵף גּוֹיִם. — שָׁאוּל מִתַּחַת רָגְזָה לָךְ לִקְרֹאת בּוֹאֵךְ — כָּלֵם יַעֲנֶה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיךְ: גַּם אַתָּה חָלִיתָ כָּמֶנּוּ אֵלֵינוּ נִמְשַׁלְתָּ, הוֹרֵד שָׁאוּל גְּאוּנָה, תַּחֲתֶיךָ יֵצֵעַ רָמָה וּמִכְסֶּיךָ תוֹלַעַה. אֵיךְ נִפְלַת מִשָּׁמַיִם — נִגְדַעְתָּ לְאַרְץ חוֹלָשׁ עַל גּוֹיִם? וְאַתָּה אָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ: הַשָּׁמַיִם אֲעֵלָה, מִמֶּעַל לְכוֹכְבֵי אֵל אֲרִים כְּסָאִי, וְאֶשֶׁב בְּהַר מוֹעֵד, בְּיִרְכַּתִּי צָפוֹן. אֲעֵלָה עַל בְּמַת־עֵב, אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן. — אַף אֶל שָׁאוּל תוֹרֵד, אֶל יִרְכַּתִּי בּוֹר. רֹאֶיךָ אֵלָיךְ יִשְׁגִּיחוּ, אֵלָיךְ יִתְבּוֹנְנוּ: הֲנֹה הָאִישׁ מְרֹגֵז הָאָרֶץ, מְרַעֵשׂ מִמְּלָכּוֹת?״ (ישעיה, י"ד)

לא רק אישים רודים, גם משטרים רודים (טוטאליטריים בלע"ז) אינם בני אלמות, ואין להתיאש מהיהדות הנתונה בסד המשטרים הטוטאליטריים, אבל שוב יש לציין: אין להתעלם מגורם הזמן. המדיניות אינה מטאפיסיקה הרואה דברים מבחינת הנצח; בקיומה ובטיפוחה של מדינת ישראל הזמן הוא גורם חיוני, ולפעמים מכריע. דחיית הקמת המדינה משנת 1937 עד שנת 1948 עלתה לנו בשני שלישי יהדות אירופה. ואם כי אין ישראל רשאית להתיאש גם מהקיבוץ היהודי והנידח והניתק ביותר, והיא מחויבת במאמצים מכוונים ומתמידים וארוכי-נשימה להגיע לכל שבט ופזורה ביהדות הגולה, —

שומה עליה לטפח יחסי ידידות מוגברים עם המדינות המעניקות ליהודים בארצותיהן מכסימום של חופש פעולה ותנועה.

מדינת ישראל לא תתמלא מחוליתה — לא בשמירת בטחונה, לא בפיתוח ארצה ולא בכינוס נידחי ישראל. רק בשיתופו המכסימלי של העם היהודי כולו נעמוד בפני הסכנות האופפות אותנו מסביב, ונכשיר את המדינה לשיבת-השבות. זיקה זו של המדינה ליהדות בגולה קובעת ומתנה יחסיה לכל שאר הארצות והממשלות. הבטחת חופש ליהדות הגולה להשתתף בבנינה ובשמירת בטחונה של המדינה ולקיים אחדותו ותרבותו העברית של העם היהודי באשר הוא, — יחד עם שמירת השלום בעולם, — זוהי המשימה העליונה של מדיניות החוץ הישראלית בדורנו.

ירושלים, א' בטבת תשי"ד — 7 בדצמבר 1953

איגרת פרידה מצה"ל

לחילים ולחילות בצבא הגנה לישראל, ביבשה, באויר ובים.

בדברי הפרידה אשר הגדתי לעם ב"קול ישראל" כבר אמרתי כמה קשתה עלי הפרידה מצבא-הגנה-לישראל. לא אמרתי הכל ולא אומר, ואולי תבינו בעצמכם לרוחי.

צה"ל, במדינת ישראל, לא נוצר יש מאין. השמירה העברית בתקופת השלטון העותומני, הגדודים היהודיים במלחמת העולם הראשונה, ההגנה במחתרת בתקופת המנדט הבריטי, כוח הנוטרים שהוקם בימי המאורעות ב-9—1936, היחידות הצבאיות והבריגאדה העברית במלחמת העולם השנייה, פלוגות המחץ (פלמ"ח) שהוקמו ב-1941 ומיזגו כ"שומר" בשעתו הכשרה חקלאית ואימון צבאי, מפעלי תנועת המרי וההעפלה בתקופת הספר הלבן — כל אלה הכשירו בואו של צבא הגנה לישראל.

פרשה מפוארת זו בתולדות הישוב טרם נכתבה במלואה, אם כי עלילותיה העיקריות ידועות לרבים.